

KORTÁRS

IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

2025 09
év szám

A Székesfehérvári Egyházmegye Kortárs Művészeti Gyűjtemény anyagából

G. ISTVÁN LÁSZLÓ versei

BERTA ZSOLT, BORCSA IMOLA, NOVÁK VALENTIN prózái

BALOGH ROBERT, FINTA ÉVA, NYILAS ATTILA versei

BALÁZS GÉZA, RUZSA DÉNES, MÓSER ZOLTÁN tanulmányai

BENCE ERIKA, HAKLIK NORBERT, STURM LÁSZLÓ kritikái

9 770023 415006

2 5 0 0 9

Ára: 1071 Ft
Előfizetőknek: 12 840 Ft/év
www.kortarsfolyoirat.hu

MMA
MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

Magyar
Kultúrsért
Alapítvány
PI
PETŐFI
KULTURÁLIS
ÜGYNÖKSÉG

Nemzeti
Kulturális
Alap

TARTALOM

- 3** G. ISTVÁN LÁSZLÓ: Tavasszal; Ablakmosás *(versek)*
- 5** BERTA ZSOLT: Mit tesz Isten *(próza)*
- 14** BALOGH ROBERT: Tiréziász dala a sorsról; bogár a polcra *(versek)*
- 16** NOVÁK VALENTIN: Vitam et sanguinem *(próza)*
- 19** NYILAS ATILLA: Brumi; Episztola anyámhoz *(versek)*
- 21** BORCSA IMOLA: Időgép *(próza)*
- 25** DOMOKOS DOMINIKA: egy másik versem kapcsán; utazom a 151-esen;
már nem csak olyan *(versek)*
- 27** FINTA ÉVA: Hádészhoz féluton; Égi és földi kertek; Vérhold *(versek)*
- 29** NOVOTNY TIHAMÉR: A Szentlélek kollázsa – Tizenöt éves a Székesfehérvári Egyházmegye
Kortárs Művészeti Gyűjtemény *(képzőművészet)*
- 49** GOMBÁS KATALIN: Édeshármas *(próza)*
- 52** ANDÓ ISTVÁN: Homo grafomens' sóhaja *(vers)*
- 53** RUZSA DÉNES: Az úrmédiumok és az „áttekintő hatás”
- 62** BALÁZS GÉZA: Önjáró technika a kultúrában és az oktatásban?
- 65** THIMÁR ATTILA: MI – mikor – hogyan 2. – Mikor
- 69** MÓSER ZOLTÁN: Minek az alfája az ómega? – Néhány gondolat Lajtha Lászlóról
- 73** STURM LÁSZLÓ: ...megtisztulás, a fölösleg elhagyása (Filip Tamás: Töredék Yoricknak)
- 79** BENCE ERIKA: Láng Zsolt / Az emberek meséje
- 81** HAKLIK NORBERT: Szántó T. Gábor / A jazzprofesszor
- 83** SZILÁGYI JÓZSEF: Novák Valentin / A remete
- 85** BUDA ATTILA: Vasút mentén

E számunkat A Székesfehérvári Egyházmegyei Gyűjtemény anyagából válogattuk.
A borítón: HEGEDŰS 2 LÁSZLÓ, I.N.R.I., 2015, lenticular montázs (lencselemez nyomtat),
150x100 cm; LÁSZLÓ DÁNIEL, Krumbachi kereszt, 2011, olaj, vászon, 80x60 cm (részlet).

Kedves Olvasóink!

A *Kortárs* folyóirat közelebb áll Önhöz, mint gondolná, csak egy karnyújtásnyira vagy inkább kézmozdulatnyira. Egy kattintással előfizetheti a Magyar Posta elektronikus standján, s egész évben az otthoni karosszékében élvezheti.

A *kortarsfolyoirat.hu* oldal jobb szélén kattintson az „Előfizetés” box színes képére!

Csak egy mozdulat, hogy Ön is kortárs legyen!

KORTÁRS

Támogatók: KORTÁRS ALAPÍTVÁNY, NEMZETI KULTURÁLIS ALAP, MAGYAR KULTÚRÁÉRT ALAPÍTVÁNY, PETŐFI KULTURÁLIS ÜGYNÖKSÉG, MAGYAR MŰVÉSZETI AKADEMIA

Szerkesztőség:

Főszerkesztő: THIMÁR ATTILA (thimar.kortars@gmail.com)

Szerkesztőbizottság:

HLAVACSKA ANDRÁS (hlavacskaandras@gmail.com)

KATONA ALEXA (lexa.katona@gmail.com) Oláh János-ösztöndíjas

PÉCSI GYÖRGYI (pecsigy@freemail.hu)

STURM LÁSZLÓ (sturml67@gmail.com)

TÚRI JUDIT (turijudit.kortars@gmail.com)

Képzőművészeti rovat: NOVOTNY TIHAMÉR (prinotipa@gmail.com)

Tördelőszerkesztő: KOVÁCS NÓRA (babajaga1960@gmail.com)

Olvasószerkesztő: BORNEMISSZA ÁDÁM (bornemissza.adam@gmail.com)

Lapterv: LÁSZLÓ ZSUZI

Szerkesztőségi titkár:

MÁTÉ GABRIELLA (info.kortars@gmail.com);

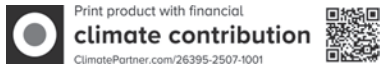
1062 Budapest, Bajza u. 18.

Szerda: 11–14 óráig

Postacímünk: 1406 Bp., Pf. 93.

Kiadja a Kortárs Folyóirat Kiadói Kft. Felelős kiadó: a kft. ügyvezetője.

Nyomdai munkák: Prime Rate Zrt. – www.primerate.hu

Előfizetési díj 1 évre 12.840.– Ft. Szerkesztőségi előfizetés esetén külföldre: 150 €. (Az áthúzóddó előfizetéseknél nem kérünk díjkülönbözetet.) Terjeszti a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt. és a Regionális részvénytársaságok. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt. Postacím: 1900 Budapest. Előfizetésben megrendelhető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, www.posta.hu WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, telefonon 06-1-767-8262 számon, levélben a MP Zrt. 1900 Budapest címen. **Külföldre és külföldön** előfizethető a Magyar Posta Zrt.-nél: www.posta.hu WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), 1900 Budapest, 06-1-767-8262, hirlapelofizetes@posta.hu

HU ISSN 0023-415X

Nemzetközi online azonosítószám az Interneten: HU ISSN 1418-1592

Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza.

Lapzárta: a megjelenés előtti hónap 3-án!

HÍREK

Kedves Olvasóink!

A Kortárs Online aktuális tartalmából:

Petri Flóra kritikája Cserna Szabó András *Kolozsvár alatt az ég* című könyvéről

Maczák Orsolya kritikája Bánki Éva *Apjálánya* című regényéről

A Leporoló sorozatban Haramza Kristóf esszéje Lovik Károly *Egy elkésett lovag* című könyvéről

www.kortarsonline.hu

A *Kortárs* folyóirat archívuma itt érhető el:

www.kortarsfolyoirat.hu

A hazai kortárs képzőművészek legnagyobb online galériája:

Képgaléria – kortarsfolyoirat.hu/képgaléria/

„A *Kortárs* folyóirat nyári, 3 (2024/6, 7–8), valamint a decemberi (2024/12) számának megjelentetése” szakmai programok megvalósítását 2024. évben a Magyar Művészeti Akadémia támogatta.

NOVOTNY TIHAMÉR

A Szentlélek kollázs

Tizenöt éves a Székesfehérvári Egyházmegye

Kortárs Művészeti Gyűjtemény

Tizenöt év nem nagy idő, ha nagyobb, koherensebb terminusokban, kulturális kurzusokban, egyéb impulzusokban, új távlatokat nyitó és felvázoló történelmi korszakokban, netán emberöltőkben gondolkodnánk. A Székesfehérvári Egyházmegye Kortárs Művészeti Gyűjtemény esetében ez a rövid időszak: 9 megvalósult (plusz 1 megtervezett, de elmaradt) tárlatot, 11 kiállító-művészt, valamint 27 alkotót számlál. Ám amennyiben Rabóczky Judit Rita *Giotto angyalai* című, 7 „szobortorzóból” álló installációját egy műnek tekintjük, valamint Somogyi Győző Spányi Antal székesfehérvári megyéspüspököt ábrázoló *Portréját*, illetve Jovián György Spányi Antalt és Reha Györgyöt megörökítő *Kettős portréját* is ide soroljuk, akkor ez a gyors kalkulus 36 darab többféle technikájú és műfajú munkára vonatkozik, módosul a kollekcióban. A számok azonban nem sokat mondanak a szóban forgó gyűjteményről. Annál több részletet tudhatunk meg abból a jubiláló katalóguskönyvből, amelyet Reha György kurátor írt, szerkesztett, állított össze az együttműködő alkotók, valamint a 75. születésnapját ünneplő (nyugalmazása előtt álló) Spányi Antal megyés püspök ötletgazda/donátor tiszteletére.¹

„Az 1777-ben alapított Székesfehérvári Egyházmegye püspökei közül sokan ápoltak bensőséges kapcsolatot koruk kiváló művészeivel. Püspökelődjeim közül többen megrendelőként és gyűjtőként is felléptek, s általuk kimagasló alkotásokkal gazdagodhatott Székesfehérvár városa és az egyházmegye is. Én is az ő példájukat akartam követni, és ebben a szellemben próbálta Reha György a kiállításokat rendezni, az alkotásokat gyűjteni, amiért köszönetemet szeretném kifejezni” – írja a nagytiszteletű püspök úr a kiadvány előszavában.²

A köszönetnyilvánító egyszerre utal az egyház kezdetektől felvállalt, majd a 20. század második felétől radikálisan megváltozott társadalmi és kulturális körülmények hatására többször újratárgyalt, újjáélesztett és újrafogalmazott azon szerepére, miszerint a pápai állásfoglalások mindig is az egyház barátainak, a megváltás tolmácsolóinak tekintették a hiteles művészeket: „akik az egyház segítői a láthatatlan, kimondhatatlan Isten üzenetének közvetítésében”.³ Spányi Antal és Reha György karizmatikus vállalkozásának elköteleződését egyértelművé teszik Ferenc pápának szintén az előszóban közölt sorai: „A hiteles művész mindenkinél jobban beszél Istenről, képes megéreztetni a szépséget és a jóságot, eléri az emberi szívet, melyben felragyog a Feltámadott igazsága és jósága. A mostani nehéz helyzetben, amikor világunkat a bizonytalanság és a szomorúság tölti el, a művészek küldetése még fontosabbá vált. A szépség ugyanis mindig örömforrás, kapcsolatba hoz minket az isteni jósággal. A szépséget Isten ajándékozta nekünk. Ez pedig örömmel tölt el, megnyugtat, jót tesz nekünk. Növeli hitünket, ezért közelebb visz minket az Úrhoz.”⁴

Természetesen a Székesfehérvári Egyházmegye Kortárs Művészeti Gyűjtemény megalakulásának is – feltételezhetően a világ művészeit megszólító pápai üzenetek, levelek és találkozókatól nem függetlenül (lásd VI. Pál, II. János Pál és XVI. Benedek pápa ilyen irányú törekvéseit) – megvan a maga személyes története, amelyet a kurátor és kiállítás-szervező tanácsnok tárgyilagos és jó kedélyű visszaemlékezéséből tudhatunk meg szintén ugyanebből a kiadványból, valamint abból a beszélgetésből, amelyet a Magyar Katolikus Rádió *Látóhatár* című műsorában hallhattunk tőle 2025. augusztus 1-én.⁵

Az 1984-től 2024-ig, felesége haláláig Bécsben élő, ám onnan rendszeresen hazalátogató, 2025 tavaszától Magyarországon tartózkodó Reha György – aki egykor családi inspirációra

(hiszen édesanyja fotós volt) maga is művészként kezdte pályafutását, tudniillik fotómontázsokat készített, Aknay János révén, akit 1971-ben ismert meg, kijutott Szentendrére, ahol 1972-ben többedmagukkal megalakították a Vajda Lajos Stúdiót, később átnyergelve a művészet-szervezői pályára 1975-től létrehozta a Toldi Galériát, majd 1981-től a Fotógalériát⁶ – 1996. június 8-án a milicentenárium évében ismerkedett meg Spányi Antallal a budapesti Rózsák terén álló Árpád-házi Szent Erzsébet-plébániatemplom előtt, ahol valamikor szülei esküdtek, és ahol őt is keresztelték.

A történet annyira banális, mégis briliáns és bibliásan egyszerű, gyors, gyakorlatias, határozott és derűsen megkapó, hogy érdemes hosszabban idéznem a szerzőt: „Gondoltam, megnézem a templomot, de a kapu be volt zárva. A történetnek itt vége is lehetne, mint annyi történetnek, ahol az ember egy zárt kapu előtt áll. Fiatal barátainak szoktam mondani, hogy az első csalódás után nézzenek körül. Háttha. Amikor én körülnéztem, egy fiatal papot láttam, aki a plébánia bejárata előtt beszélgetett. Spányi Antal, a templom plébánosa volt. Bemutatkoztam, és ő készségesen megmutatta a templomot. Kiderült, hogy nagy dologba kezdett. A templom külső és belső renoválásába. Azzal búcsúztam, hogy jelentkezem. A bécsi 7. kerületben hét katolikus templom volt. A budapestiben csak egy. Egy hónap múlva mondtam neki, adjon hét levelet, amit én már meg is fogalmaztam. Céлом az volt, hogy ezekkel felkeresem a bécsi 7. kerületi templomokat, és egy partnerséget ajánlok nekik. Jobban hangzott, mintha csak pénzt kérnék. Nagyon tanulságos találkozások voltak. Akkor még volt egy pozitív hangulat a keleti változások miatt, mégsem akartak segíteni. Végül is az esperes, akivel utoljára beszéltem, küldött kétezer schillinget. Ezt a bécsi magyar katolikusok akkori vezetője, Hegyi György atya megtoldotta, és mi is hozzáadtunk. Nemsoká egy elég szép összeget sikerült átadnom. Ezzel kezdődött a barátságunk. 1997. január 1-én az év első szentmiséjét vele ünnepeltük, és utána egy koccintásra leültünk. Amikor Fehérvárra került [Spányi Antal püspök 2003. május 24-én lett a Székesfehérvári Egyházmegye vezetője], ezekből január elsejei ebédek lettek.”⁷

A két katolikus keresztény ember barátsága így vált 2009 után – azaz nagyjából XVI. Benedek pápa *A végtelen szépség forrása* című, művészekhez címzett beszédétől is számítva az időt – kortársi szövetséggé egy Kortárs Művészeti Gyűjtemény létrehozása érdekében. A közös világnézeti, hitbéli meggyőződés és teológiai esztétikai fogalomkészlet, illetve szóhasználat platformján állva, valamint a 2007-től Magyarországon is kibontakozó a Templomok Éjszakáját és a Szakrális Művészetek Hetét magába foglaló *Ars Sacra Fesztivál* mozgalom hátszelével is megtámogatva 2011. szeptember 17-én Aknay János festőművész kiállításával indult a székesfehérvári program és a gyűjtemény.

Reha György, aki kétségtelenül rendelkezik jól alkalmazott és eredményesen hasznosítható kultúrdiplómiai képességekkel, valamint rábeszélőkészséggel a különféle alkotóemberi érzelmek, szemléletek, gondolatok és érdeklődési területek kibékítésére és összehangolására, a Szent István Hitoktatási és Művelődési Ház színház- és kiállítótermében lebonyolított megnyitókat igyekezett mindig összművészeti eseménnyé alakítani, ahol a közönség csak egy körültekintően szervezett műsor, beszédek, felolvasások, szavalatok, zenék, filmek meghallgatása és megtekintése után nézhette meg a főeseményt, magát a tárlatot.

De hogy megértsük ennek a 21. századi „kulturlovagnak” a szempontjait és motivációit, valamint elköteleződését a magas kultúra, a katolikus hit, a szép, a jó és az igaz teológiai esztétikája iránt – aki a jelek szerint vállalta az ezzel járó szélmalomharcot is, ami Spányi Antal esetében természetes elvárás, adottság és körülmény –, nem árt megismerkednünk „harcosunk” azon markáns nézeteivel, amelyeket a 2020-ban a pandémia idején fejtett ki és foglalt össze az elmúlt fél évszázad alatt szerzett tapasztalatai alapján a kortárs képzőművészet és a színház jelenségei kapcsán. A vitaindítónak szánt öninterjújából, amely a Hitel folyóiratban jelent meg 2021-ben, s amelyet sokan félreértettek annak idején, egy olyan egyenes gerincű, nyílt, a nézetkülönbségeket tiszta lelkiismerettel vállaló ember képe rajzolódik ki előttünk, aki nem az ellentétek felszításában, hanem annak kitárgyalásában, elsimításában, kibékítésében,

orvoslásában, megoldásában, a gondolkodás és mérlegelés józanságában érdekelt.⁸ Töprengő, moralizáló, a nevesítéseket sem elkerülő szókimondó írásából megérhető, kikövetkeztethető az is, hogy a kortársi művészeti életben tapasztalt válságjelenségek és disszonanciák miatt miért is vállalta-választotta személyes állásfoglalásként, döntési lehetőségként, valamint cselekvési-működési területként a Székesfehérvári Egyházmegye Kortárs Művészeti Gyűjteményét.

Nézzük röviden összefoglalva, Reha György szerint mik is korunk művészeti életének válságjelenségei és végül, mik is a személyes ellenállás lehetőségei (az általam kiemelt részletek tehát mind az említett öninterjúból származnak):⁹

„A művészt csak saját maga érdekli, a közönség nem. Sokat foglalkozik ezzel Hamvas: »Az egyéni élet nem teljesülhet közösség nélkül. A közös gondolata eltűnt.« [...] Műveit a művész csak magának készíti.”

„A külső szemlélő csak azt látja, hogy a Széchenyi Akadémia művészei és a Magyar Művészeti Akadémia mint egy igen és egy nem – hogy Adyt idézzem – állnak egymással szemben. Ez a jelenség más területen is megtalálható, amivel hatalmas kárt okoznak az egész társadalomnak.”

„A döntőbe jutott pályázatokban egy a közös. Egyikben sem szerepel a »szép« vagy a »szépség« szó, pedig a téma a képzőművészet volt. Ez van.”

„Az emberek elfordulnak a kortárs képzőművészettől, mert nem tudnak vele mit kezdeni. Arról, hogy örömet lelnék benne, nem is beszélve. Ez persze nem csak nálunk van így.”

„Az ember nem néz felfelé többé, az üressé lett helyre a démonok lépnek. Napról napra üresedtek ki a dolgok.”

„2019 decemberében egy elegáns budapesti szállodában rendeztek egy árverést kortárs alkotásokból. Nem nagy sikerrel. Volt itt egy nagyméretű kép, négymillió forint kikiáltási árral! A művész neve nem érdekes. A kép címe így szólt. »Ki a fasz vagyok én?«”

„Csak a provokáció maradt. Ahogy Fekete [György] említi, a rossz és a romboló az egyik oldalon. Aki nem felfelé akar vagy tud nézni, annak csak ez marad.”

„Divat lett a színpadon [és a képzőművészetben] a mocskos beszéd.” [Sikk lett] „a test minden megnyilvánulását pőrén, kendőzetlenül, nyers érzékiségben” tární fel.

„Szerintem az egész szakma nagyon mélyre süllyedt a közönséggel együtt. Nagy részük a kultúra területét már rég elhagyta, és az alacsony szintű szórakoztató ipar része lett.”

„Hamvas sokat foglalkozik a démonokkal és a káromkodással. Ezekből kigyűjtöttem neki [Alföldi Róbertnek] részleteket. Ilyeneket: »A létrontás ösztönei, amelyek az emberben komplexussá sűrűsödnek, a démonok. Az életpusztító erők tömörülnek, és a hatalmat az élet fölött átveszik. A káromkodás démoni erőt szabadít fel. Értelmetlen és céltalan.« Mikor szüleink ránk szóltak, hogy »hogyan beszélsz kisfiam, üss a szádra«, akkor nem tudták, de érezték a tovább adott hagyomány által, hogy nem szabad e szellemet a palackból kiereszteni.”

Természetesen a szerző írásában hangot ad a negatív tendenciákkal radikálisan szembe helyezkedő véleményének is: „Minden művészre vonatkozik a hamvasi gondolat: »Magasrendű művet csak magasrendű ember készíthet.«”

„2011-ben a Székesfehérvári Egyházmegye vezetője megkért, csináljunk egy kortárs képzőművészeti gyűjteményt és évente egy kiállítást. Természetesen csak olyan festészetben gondolkodhattam, ami ábrázol valamit. Szakrális töltésű festészet kevés van, ezért olyan művészeket állítottam ki, akiknek a művei ezt a világot még érintik.”

Közvetve „az idegen szép” ideológiai terrorjával ellenkezve a következőt állítja: „Ezen az alapon, egy szentben és egy tömeggyilkosban is találhatunk közöset, mert mindkettőnek két füle van. A Monarchiában volt egy tucatnyi nemzetiség, akik nem vándoroltak be az országba, mert mindig itt éltek. Ma Bécsben 183 különféle nemzet él! Ezt az apró különbséget már most látni, és a jövőben még jobban lesz érezhető. Ez hasonló ahhoz, amikor Szent István intelmeiből mindig csak a hatodik pontot emlegetik a tízből. Pedig ez csak akkor parancs, ha

az előtte levő öt is. Itt egy fontossági sorrend van. Ezért áll az első helyen a katolikus hit megőrzése.”

S végül, íme, a jó tanács: „Olvassanak, főleg a klasszikusokat ahelyett, hogy néznék. Színház helyett a természetbe menjenek többen. Nagyon kevés embert ismerek, akiknek szép kertjük van. Ilyenekkel kéne foglalkozni. A legfontosabb egymásra figyelni, és segíteni, ahol lehet.”

Említettem már azokat a közelmúltban megszervezett pápai kezdeményezéseket, amelyek újra sürgették az egyház és a művészek közötti termékeny párbeszéd – a kereszténység kétezer éves történetében sokszor virágzó, bár az utóbbi néhány évszázadban meglazult kapcsolat – helyreállításának szükségességét. Ezek a történetileg, társadalmilag és teológiai is kellően megalapozott szorgalmazások tehát nélkülözhetetlen muníciót, valamint erőteljes hátszelet biztosítottak Spányi Antal és Reha György vállalkozásához is. Ezeknek a leveleknek, beszédeknek, üzeneteknek és audienciáknak csak a leglényegesebb tételeit, megállapításait szeretném kiemelni ahhoz, hogy érzékeltethessem az Ars Sacra mozgalom reneszánszának keresztény ideológiai hátterét.

II. János Pál 1999. április 4-i, alapos eszmefuttatásokkal alátámasztott húsvéti levelében szólította meg a művészeket,¹⁰ amelyben többek között felhívja a figyelmet arra, hogy: „ha a művészetről van szó, a szépség témája kikerülhetetlen”. Megállapítja: „amennyiben [a művészek] valóban értékes és szép alkotásokat hoznak létre, nemcsak saját népük és az egész emberiség műveltségét gyarapítják, hanem kiemelkedő szolgálatot tesznek a közjónak is”, s hogy valamikor „az egész műveltséget átítatta az Evangélium”. Amikor a modern korról szól, a következő a summázata: „a keresztény humanizmus mellett, mely változatlanul megnyilvánul a műveltségben és a művészetben, egyre erősebben mutatkozik a humanizmusnak az a formája is, melyet az Istentől való távolság, sőt a vele való szembehelyezkedés jellemez”. Valamint: „amikor a műveltség kifejezetten elfordul az Egyháztól, a művészet hidat képez a vallásos élményekhez”. A II. vatikáni zsinat szellemére hivatkozik, amikor az atyák 1965. december 8-án üdvözetlet és felhívást intéztek a művészekhez: „»A világnak, melyben élünk, szüksége van a szépségre, hogy kétségbeesésbe ne sodródjék. A szépség, éppúgy, mint az igazság, örömet olt az emberi szívbe, és drága gyümölcs, mely ellenáll a mulandóságnak, nemzedékeket köt össze és kapcsolatot teremt a csodálatban.«” Ennek értelmében: „az Egyháznak szüksége van a művészetre. Az Egyháznak ugyanis a szellemi, a láthatatlan valóságot, Isten világát kell fölfoghatóvá, sőt, amennyire csak lehet, vonzóvá tennie. Tehát az önmagában kimondhatatlant kell érthető formába öntenie.” S talán az egész Ars Sacra mozgalom jelmondata lehetne, hogy: „A Szentlélek a világmindenség titokzatos Művésze.” Mert: a „Teremtő Lélek isteni lehelete találkozik az emberi szellemmel és ösztökéli ennek teremtő adottságait”. Valamint Dosztojevszkijre hivatkozik, amikor kijelenti, hogy „a szépség fogja megmenteni a világot”. Tömören szólva: „A szépség a misztérium titkos írása, utalás az örökkévalóra.”

XVI. Benedek pápa a Sixtus-kápolnában 2009. november 21-én a művészeknek címzett beszédében¹¹ a csábító, de megtévesztő szépséggel szemben – amely hatalomvágyat kelt, mások kihasználására ösztönöz, s amelyet az obszcenitás, a törvények áthágása, az öncélú provokáció jellemez – egy másfajta szépséget kínál. Azt, amely „arra készíti az ember szívét, hogy megnyíljon a vágyakozás, a mély tudás felé, hogy szeressen, és induljon el a Másik felé, hogy lépjen túl önmagán.” Simone Weil idézi, akinek az volt a véleménye, hogy: „van az Isten megtestesülésének egy olyan speciális formája a világban, amelynek jele a szépség. A szép a tapasztalati próbája annak, hogy a megtestesülés lehetséges.” Majd a még plasztikusabban fogalmazó Herman Hesse megállapítását kapcsolja az előbbiekhöz, miszerint „»a művészet annyit jelent, mint megmutatni Istent mindenben«”.

Ferenc pápa 2023. június 23-án a Sixtus-kápolnában mintegy 200 művésznek tartott audienciát.¹² Összességében talán ő reagált a legérzékenyebben a mai kor kihívásaira, a mai művész problémáira, szerepére, feladatára. Őket a látnokokhoz is hasonlította, akik „kicsit olyanok, mint a próféták, mint az őrszemek, akik a látszaton túl kifürkészik a valóságot is. Arra

kaptak meghívást, hogy kivonják magukat annak a mesterséges és felszínes szépségnek a szuggesztív ereje alól, amely ma széles körben elterjedt. [...] Ez a szépség nem vonz, mert ez a szépség halva születik, nincs benne élet, nincs benne vonzerő. Egyfajta hamis, kozmetikai szépség, egy *smink*, amely *elrejt, ahelyett, hogy feltárna*. [...] A művészek távol tartják magukat az effajta szépségtől, művészetük a társadalom kritikus lelkiismereteként működik. Azt akarják megmutatni, ami elgondolkodtat, ami éberségre készítet, ami feltárja a valóságot még ellentmondásaiban is, olyan aspektusaiban, amelyeket kényelmesebb lenne rejtegetni. [...] A bibliai prófétákhoz hasonlóan a művészek szembesítenek bennünket azokkal a dolgokkal, amelyek néha zavarnak minket, bírálva a mai hamis mítoszokat, új bálványokat, banális beszélgetéseket, a fogyasztás csapdáit, a hatalom ravaszságait.”

Kiemelte, hogy a művészek számos területen a pápa szövetségesei, akik gyakran az irónia eszközeit alkalmazzák véleményük kinyilvánítására, amely a humorral együtt egy csodálatos erény, s példaként a *Bibliát* emlegette: „amely tele van iróniával, és kigúnyolja az önelégült dicsekvést, a hatalommal való visszaélést, az igazságtalanságot, az embertelenséget, amikor azt hatalommal, sőt néha szakrális jelleggel ruházzák fel. A művészek jól teszik, ha öröködnék az igazi vallásos érzék felett.”

Ugyanakkor a művészek segítsenek megpillantani a fényt, az üdvözítő szépséget, hiszen „sem a művészet, sem a hit nem hagyhatja a dolgokat úgy, ahogy vannak, hanem megváltoztatja, átalakítja, átformálja, megmozgatja őket. A művészet soha nem lehet altatószer; békét ad, de nem altatja el a lelkiismereteket, hanem ébren tartja őket. A művészek gyakran megpróbálják kikutatni az emberi lét pokkait, a mélységeket, a sötét oldalakat is. Arra emlékeztetnek, hogy nemcsak fény vagyunk, de a remény fényével meg kell világítanunk az emberi sötétséget, az individualizmus és a közömbösség sötétségét is.”

Ferenc pápa szintén Simone Weil szavaival élve, miszerint: „a művészet megérinti az érzékeket, hogy meglevenítse a lelket, és ezt a szépségen keresztül teszi, amely a jó és igaz dolgok visszatükröződése. A szépség érezteti velünk, hogy az élet a teljesség felé irányul. Az igazi szépségben így elkezdünk vágyakozni Isten után.”

Megállapításainak egyik legfontosabbika, hogy: „a Lélek az, ami összhangot teremt. És a művész birtokol valamit ebből a Lélekből, hogy harmóniát teremtsen. Ez a spiritualitás emberi dimenziója. Az igazi szépség valójában a harmónia tükröződése, a harmónia a szépség *operatív erénye*, amelyben Isten Lelke, a világ nagy összehangolója működik.” Ám a harmónia akkor valósul meg: „amikor az egymástól különböző részek egységet alkotnak, amely különbözik az egyes részekről és különbözik a részek összességétől. Csak a Lélek tudja megvalósítani azt, hogy a különbségek ne ellentétékké, hanem sokféleséggé váljanak, amelyek integrálódnak. Az egység azonban nem egyformaságot jelent, hanem befogadja azt, ami sokrétű.”

Reha György Spányi Antallal együttműködve a művészek különféle „ablaki” között válogatva, a merőben más és más „világok” közt harmóniát teremtve, mintha szó szerint a fentebb kicsemegézett elveket valósította volna meg a szóban forgó gyűjteményben és annak katalógusában. Ez is azt bizonyítja, hogy hitéhez hűen, elképzeléseihez híven, jól és érzékenyen dolgozott.

JEGYZETEK

¹ Székesfehérvári Egyházmegye Kortárs Művészeti Gyűjtemény 2011–2025, Székesfehérvári Egyházmegye, 2025. Felelős kiadó: Spányi Antal székesfehérvári megyéspüspök. A Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum kiadványai 17. A kiadványban szereplő művészek névsora: Aknay János, Csavlek András, Csurka Eszter, Fákó Árpád, Gonda Zoltán, Hegedűs 2 László, Incze Mózes, Jovián György, El Kazovszkij, Kárpáti Tamás, Kovács Melinda, Kő Pál, Krajcsovics Éva, Kun Éva, Kuti Dénes, László Dániel, Lovász Erzsébet, Olasz Ferenc, Olescher Tamás, Pirk László, Rabóczky Judit Rita, Somogyi Győző, Stefanovits Péter, Tenk László, Varga Patricia Minerva, Váli Dezső, ef Zámbo István.

² Uo., 5.

³ Uo.

⁴ Uo.

⁵ Látóhatár, 18:04 – Beszélgetőtársunk az idén Pro Cultura Christiana díjjal elismert Reha György képzőművész..., szerk. Tóth János András, www.katolikusradio.hu/archivum.php?firstaudioid=18&mev=2025&mho=08&mnap=01&mora=18&mperc=04

⁶ „Reha György 1953-ban született. Azt hitte, művész lesz, így lett 1972-ben a szentendrei Vajda Lajos Stúdió egyik alapító tagja. 1975–76-ban a Toldi mozi klubjában kiállításokat szervezett [www.toldigaleria.hu], 1981-ben ugyanott a Toldi Fotógalériát vezette, amelyről a Múcsarnokban 2017-ben készült emlékkiállítás.” REHA György, *Mint egy árnyék* – Öninterjú koronás időben a képzőművészetről és a színházról, <https://hitelfolyoirat.hu/2021/09/30/reha-gyorgy/>

⁷ A történet, i. m., 7.

⁸ REHA György, *Mint egy árnyék*, i. m.

⁹ Uo.

¹⁰ *Levél a művészeknek*, <https://regi.katolikus.hu/nyomtat-konyvtar.php?h=68>

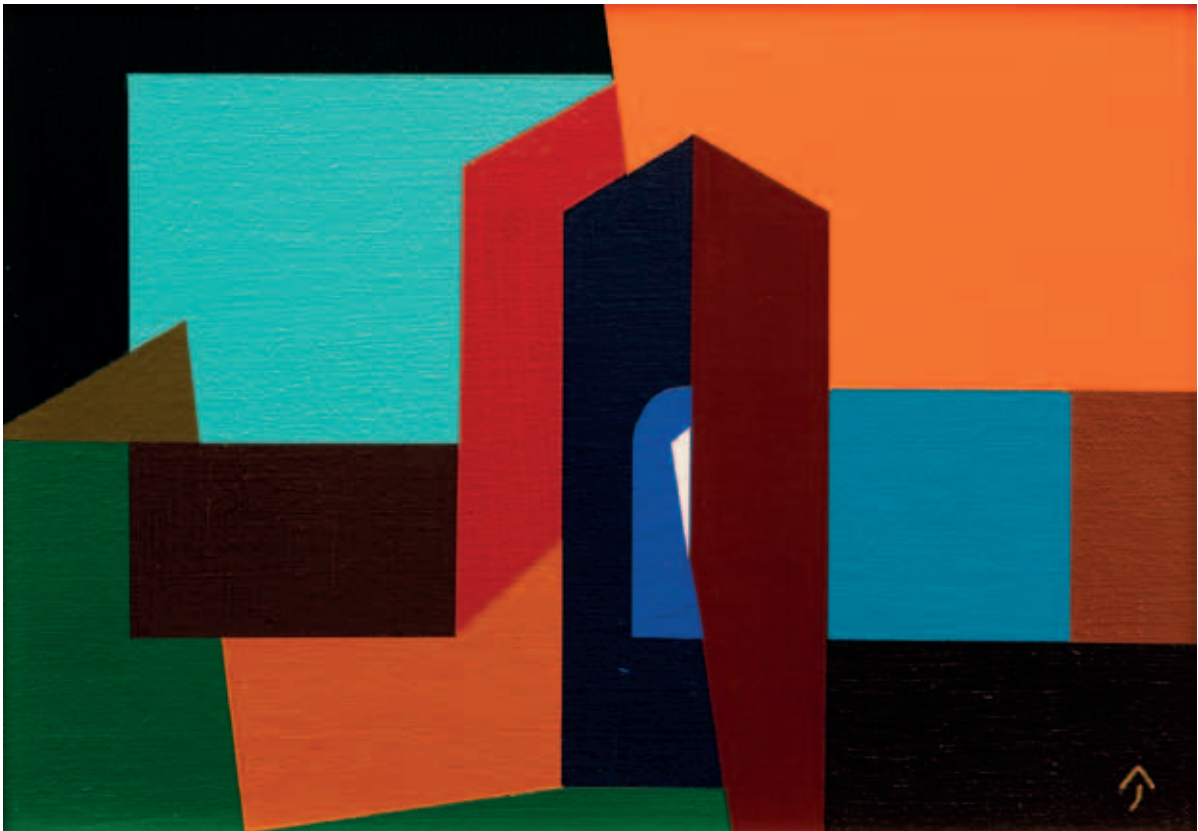
¹¹ *A végtelen szépség forrása – XVI. Benedek pápa beszéde a művészekhez*, https://okgyk.katolikus.hu/inc/irasok/XVIB_beszed_a_muveszekhez.html

¹² *Az igazi szépség felkelti az Isten utáni vágyat*, <https://www.vaticannews.va/hu/papa/news/2023-06/ferenc-papa-beszed-muveszek-sixtus-kapolna.html>

AKNAY JÁNOS, Festőangyal, 2007, merített papír, akril, 140x100 cm

AKNAY JÁNOS, Emlék, 2022, akril, vászon, 200x180 cm;
Emlék, 2014, akril, vászon, fa, 30x40 cm

CSAVLEK ANDRÁS, Korpusz, 2014, diófapác, papír, 70x50 cm

◀ **CSAVLEK ANDRÁS, Korpusz, 2010, akril, vászon, 250x120 cm**

RABÓCZKY JUDIT RITA, Giotto angyalai, 2007,
(7x) pirogránit, hegesztett vas, méret nélkül

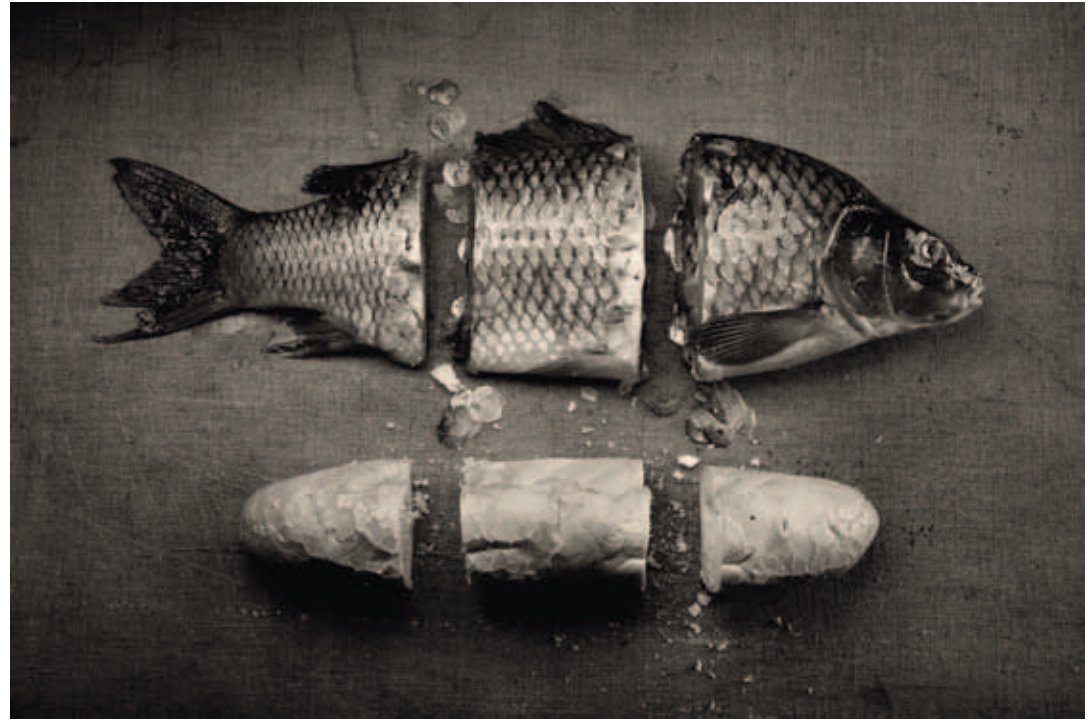
JOVIÁN GYÖRGY, Az alvó, 2010, olaj, vászon, 170x200 cm

INCZE MÓZES, Kolompos, vörös dicsfénnnyel, 2012, olaj, vászon, 60x45 cm

FÁKÓ ÁRPÁD, Csoda, 2007, C-print, alumínium, 80x120 cm; KOVÁCS MELINDA, Kilenc stáció, 2024, Giclée nyomtat, vászon, 116x116 cm

STEFANOVITS PÉTER, Veronika kendője 2., 2001, Clorox, vászon, 65x65 cm; KUN ÉVA, Utolsó pillanat, 1995, festett samott, 40x42 cm

◀ OLASZ FERENC, Pléhkrisztus, Lencsefalu, 1976, fotó, 60x40 cm

KŐ PÁL, I. István, 1973, bronz, márvány, 65x44x25 cm

SOMOGYI GYŐZŐ, Szent Mihály, 2009, tempera, vászon, 70x50 cm

GONDA ZOLTÁN, Angyalok kertje, 2007, olaj, farost, 100x90 cm; CSURKA ESZTER, Csendélet, 2014, olaj, vászon, 55x55 cm

VÁLI DEZSŐ, Múterem, minden szürke, A/2008/39, olaj, farost, 60x60 cm; KUTI DÉNES, Múlt – Jelen – Jövő, 2012, olaj, farost, 150x150 cm

**EL KAZOVSZKIJ, A visszajáró lélek (Házőrző lélek), é. n.,
vegyes technika, kollázs, szitanyomat, papír, 170x200 cm**

PIRK LÁSZLÓ, Angyali üdvözlés, 2007–10, olaj, rétegelt lemez, 150x300 cm

LOVÁSZ ERZSÉBET, Hírnök, 2008, olaj, vászon, 80x90 cm

KÁRPÁTI TAMÁS, Messze a mezőkön, 2009, olaj, vászon, 100x80 cm